

oppositions a “city – a town – a country”, a “capital – a province” is revealed. Town space, historical and modern area of Kyiv in particular is explored in Yevgen Gutsalo's short stories and novels.

Keywords: a “city – a town – a country”, town prose, a marginal hero, a reflex hero.

УДК 821.161–3

Колодяжна О.Л.,
аспірантка,
Донецький національний університет

ОБРАЗ МІСТА В РОМАНАХ ВОЛОДИМИРА ДРОЗДА

Романний доробок В. Дрозда для багатьох літературознавців упродовж останнього двадцятиліття неодноразово поставав як об'єкт наукового зацікавлення (праці М. Жулинського, М. Павлишина, Л. Яшиної та ін.), передовсім в аспектах міфопоетики, автобіографізму, іронічного стильового носія тощо. Незважаючи на це, подальше дослідження романів письменника (автора, між тим, різних за жанром творів – романів, повістей, оповідань і новел), серед яких – “Добра вість”, “Катастрофа”, “Ритми життя”, “Дорога до матері”, “Самотній вовк”, “Спектакль”, “Листя землі”, “Острів у вічності”, “Убивство за сто тисяч американських доларів” та ін., з орієнтацією на нові підходи в аналізі, актуальне для українського літературознавства.

Провідний вектор нашої розмови становить категорія образу міста у романах В. Дрозда “Спектакль”, “Вовкулака” та “Убивство за сто тисяч американських доларів”. Слід зазначити, що особливе місце у творчості письменника посідає моральний аспект людського життя, пошуки себе та вибір правильного чи хибного шляху. Чинників, що впливають на вибір людини, досить багато, серед них чільне місце посідає простір, в якому існує людина, адже він є важливою складовою нашого буття. І тут серед просторових площин найвиразнішим постає образ міста, де з персонажами відбуваються різні події та метаморфози.

Саме місто у сучасному світі є унікальним явищем, яке із зацікавленням досліджують філософи, культурологи, історики, антропологи та соціологи. Адже цей феномен людської культури повинен був відмежувати ще неосвоєні території від заселених, певним чином захистити людину. Але з історичним плином роль міста час від часу змінювалась, відмінною вона була й у різних народів. Специфіка ж сприйняття цього явища людської організації відбилась у витворах художньої культури, у тому числі й у творах письменників, зокрема у романах В. Дрозда. Власне, тут знаходимо цікаву інтерпретацію образу міста та його впливу на героїв.

Роман В. Дрозда “Спектакль” (1979–1984) є історією про письменника – Ярослава Петруню, який марнує свій дар на “заробляння” титулів та тиражів. Герой проходить довгий шлях від звичайного співробітника маленької газетки до відомого в країні письменника. Кожне досягнення супроводжується зміною міста, оскільки воно асоціюється з можливостями та показником успішності людини. При цьому відмежовуючись від рідного міста, Пакуля, Ярослав Петруня не втрачає зв'язок зі своєю малою батьківщиною, оскільки періодично приїздить подивитись, як воно без

нього. Герой без сумніву помічає зміни у собі, які пов'язує з переїздом у місто, бо починає жити за принципом, над яким раніше насміхався: “Велика машина – великий письменник” [5, 386].

Місто, де молодий письменник тільки починав свій нелегкий шлях нагору – Терехівка – свого часу в особі усіх його тогочасних знайомих не вірило в успіх хлопця, а отже насміхалося з амбіцій. Та згодом, коли у Ярослава Петруні виникла можливість, а головне – необхідність, продемонструвати свої досягнення, він побачив, що “...колишньої Терехівки нема: сама назва лишилася...” [5, 459] і що “усі, хто пліткував про нього, хто насміхався з його молодечої похвальби, хто не вірив у його талант, – лишилися там, у Терехівці, якої давно нема” [5, 459].

Роман “Убивство за сто тисяч американських доларів” (1992–2002) виданий одним із останніх, у 2003 році. Цей твір постає своєрідною та оригінальною інтерпретацією образу Робінзона. Головний герой – Робінзон Макуха – майже все життя паразитує на інших людях, пристосовується, асоціюючи себе з породистим конем, домашнім котом та слимачком. Він уособлює ціле покоління, якому довелося пережити злам поглядів та системи, хтось (наприклад, Андрій Ротань) зумів пристосуватися при новому життєвому порядку, а дехто не знаходив собі місця ані тоді, ані зараз. Подорож дружини-художниці до Америки яскраво ілюструє й третій шлях – існування емігрантів, що пристосувались у чужій країні, аби вижити.

Молодим хлопцем герой перебирається з рідного міста Мрин до Києва, забуваючи про своє дитинство, потрапляє у новий світ, що надає великі можливості, але Макуха нехтує усім заради спокійного та ситого існування. Життя ніби зупиняється для нього, проте місто не змогло втримати свого бранця і Робінзон покидає все, переїздить у хатинку в селі. І тільки там може віднайти певну гармонію з собою та світом.

У контексті сказаного особливої уваги заслуговує роман Володимира Дрозда “Вовкулака (Самотній вовк)”, який уперше надруковано у журналі “Вітчизна” 1981 року. Уже наступного, 1982 року, цей твір увійшов до складу книги “Крик птаха в сутінках: Оповідання, повісті.” Пізніше, у 1988 році, “Самотній вовк” з’явився у виданні “Земля під копитами”. Також роман вміщено у першому томі “Вибраних творів : у 2 т.”, що побачив світ 1989 року.

Шлях “Вовкулаки” до читача був довгим і досить складним. Задум написання твору виник, очевидно, як це можна з’ясувати зі щоденникових записів письменника, наприкінці 1960-х рр. Було кілька варіантів роману: “у сімдесятому році я написав двоє оповідань: “Жертва”, “Пігмаліон”, а також роман “Вовкулака” (варіант сімдесятого року)...” [2, 435]. Цього ж дня В. Дрозд записав: “у сімдесят першому році я хотів би написати повість “Ку-ку, це я!” (“Ірій”), роман “Веселощі”, новий варіант роману “Вовкулака”...” [2, 435].

Проте його знов повернуть редактори, і письменник 1978 року занотує: “Напередодні мені остаточно перекреслили “Самотнього вовка” (“Вовкулаку”), уже відредагованого, і я нічого не міг удіяти” [1, 79]. Не вдалося авторові й залишити назву твору, тож, “з легкої руки” редакторів, маємо замість “Вовкулаки” “Самотнього вовка”.

У перекладі Пенки Киневої роман вийшов у Софії. Болгарська критика дуже позитивно зустріла цей твір. Так Кристан Дянков зазначає, що В. Дрозд, “сповідуючи жанрову і стильову різноманітність, як художник, завжди залишається вірним предметно-реальній метафорі і блискучому, майже містичному фольклорному гумору, виразним, простим виявам душі, що відкривається як у буденних вчинках героїчної особи, так і в міщанському замиренні, байдужості і навіть зрадництві” [7, 157]. Інший болгарський критик – Альбер Бенбасат назвав роман “Самотній вовк” “найвизначнішим в сучасній радянській белетристиці” [7, 157].

В. Дрозд подає причини написання твору так: “...на якомусь етапі життя я відчув і зрозумів, що негативне може загрожувати не лише окремій особистості, а всьому нашому суспільству. Зрозумів, бо побачив “самотніх вовків” і сластьонів у житті, бо мікроба “портфельної хвороби” я один час мав можливість безпосередньо спостерегти. Я намагався <...> зробити детальний розтин його і психологічно проаналізувати. – Далі письменник зауважує, – Зважте, що перші варіанти “Самотнього вовка” писалися наприкінці шістдесятих – початку сімдесятих років. Сьогодні ми пішли всенародним походом на кар’єризм, пристосовництво, аморальність. Але ж хвороба не виникає одразу, якийсь час вона існує непоміченою, в зародкові. Вважаю, що я не помилився в своїх тривогах: вони є, “вовки” і сластьони, ми змушені з ними боротися. Так гостро стоїть питання сьогодні. Отже, як бачите, бити на сполох треба було” [3, 126].

Тематика роману “Вовкулака” переважно філософсько-соціальна. Це характерно і для інших творів письменника, зокрема “Спектакль”, “Острів у вічності”, “Листя землі”. Провідною темою роману є відчуження людини від самої себе та від суспільства, знеособлення та втрата морально-етичних орієнтирів у житті, що призводить до абсурдності світу.

Тісно пов’язана з тематикою проблематика твору. Деякі проблеми вирішуються через долі персонажів, проте більшість – такі ж давні, як світ, що їх можна лише наголосити. Загалом проблематика цієї повісті розкриває катастрофу сучасного світу – бюрократизм. Бо людська індивідуальність знецінюється, а ваги набирають посади.

Тож у творі наявні проблеми: пристосовництва та кар’єризму, які призводять до відчуження, втрати духовності, моральної індиферентності, самотності і, нарешті, до абсурдності світу.

Основна сюжетна лінія пов’язана з особою головного героя твору – Андрія Шишиги та його перевтіленням, а побіжні виникають у зв’язку зі спогадами персонажа про померлого друга – Петра Харлана.

Можна говорити про умовність, яка властива творчості В. Дрозда загалом, але по-різному виявляється у окремих творах. Якщо порівнювати “Вовкулаку” з романом “Острів у вічності”, то безперечно більша правдоподібність наявна у першому.

Поєднання двох планів оповіді: 3-особового та від головного героя – сприяють актуалізації уваги на постійному перевтіленні людини в звіра, чергуванні реальності та умовності.

М. Жулинський впевнений, що “двоплановість оповіді – реалістична і фантастична – сприймається як в прямому, так і в переносному смислі. Нас не полишає переконлива ілюзія переродження людини в нелюдину, і саме це створює великий художній вплив на читача” [8, 196].

Двоплановість певною мірою може сприйматися і як пародіювання, що теж досить характерне для творів письменника. Так, П. Майдаченко зазначає: “... провідний принцип пародіювань В. Дрозда – не пародія на “щось” чи на чийсь конкретні твори, а пародіювання певного явища, відштовхнувшись від якогось мистецького твору чи типу художньої дійсності, з використанням і підключенням у контекст власного твору” [10, 17].

Оскільки події, в основному, розгортаються в хронологічній послідовності, сюжет є хронікальним. Наявні й екскурси в минуле героя у вигляді спогадів, які суттєво роздрібнюють перебіг фабули. Хронологічний час досить часто зупиняється через заглиблення у внутрішній світ героя та описові моменти, а також через спогади, повернення у минуле.

Простір по-різному проявляється у сприйнятті героями роману. Для недоглянутого сироти – Петра Харлана – Пакуль – це “темні пакульські хати, забагнючені вулиці, тісна хижка з лози під лісом, піч, що димить, вічно хворі тітки...” [2, 454].

Амбітний Харлан зненавидів Мрин, бо “у місті, яке бачило мене смішним, я вже ніколи не почувався б переможцем, яких би висот не досяг” [2, 454]. Проте Петро все ж раз на три місяці мав “...зирнути на Пакуль, пересвідчитися, що він ще є, і є хутірець на краю Пакуля, є околиця Пакуля – Ріг ... – де він народився, – Мій Пакуль – це єдина ілюзія, яку я собі ще дозволяю. Але сутінків у Пакулі я боюся – казна-що верзеться на думку...” [2, 459].

У Шишиги з дитинства виринали “...пакульські перекази про мертвяків: і душа померлого, що сорок днів бродить по хаті, ночує під сволюком та п’є воду з мисочки на покуті, і відьмаки, які виходять опівночі з могил пити людську кров, і вовкулаки, що вселяються в живих людей, – різне поганське страховиння” [2, 432].

Місто ж для обох героїв давало можливість здійснити заплановане. У Харлана з дитинства “місто асоціювалося... з малясовими пряниками та морсом,.. потім з халвою, якої він присягався, коли виросте й житиме в місті, купити повну бочку і з’їсти за один раз...” [2, 431]. Петро “...любив місто, ще не знавши його,.. вигадав його... мріяв завоювати місто, як жінку, що вразила уяву, узяти його на щит, приступом...” [2, 433].

А от для Андрія Шишиги “місто вперше бачилося... живим трепетним тілом, що його клітиною...” [2, 451] є і герой. Місто підкорило Андрія, примусило його жити за новими правилами. Герой втратив свої ідеали, але нових не здобув.

Невідомим лишається місце, де жив Андрій до смерті Харлана. Як певний етап у житті героя – переїзд до квартири загиблого друга. Так званим полем бою для Шишиги виступає контора та квартира Прагнімаків.

Тривогу, неспокій віщує героєві ліс, в якому “не почувався безпечно” [2, 428]. Адже це ціла стихія, яка вабила вовка, та жахала людину.

Слід зазначити, що Пакуль та Мрин – місцевість притаманна більшості творів В. Дрозда, а переїзд з одного місця до іншого певною мірою асоціюється із здійсненням мрій персонажів.

Кількість персонажів невелика. Оточення головного героя складають колеги та родичі. Образ Андрія Шишиги нерозривно пов'язаний з образом Петра Харлана, бо їх об'єднує не лише спільна робота та маленька батьківщина, а й певний містичний зв'язок. Вони, на думку Петра, інсепараблі – нерозлучні, доповнюють один одного.

Можна говорити про наявність прототипу головного героя роману. Так у “Музеї живого письменника” В. Дрозд згадує, що спостерігав за молодим, енергійним перспективним зав. Відділом ЦК КПУ Юрієм Кондуфором і порівнював його з вовком (надивився на таких у повоєнному селі) – і починав в'язати сюжет “Самотнього вовка”. Але в такій редакції твір не з'явився.

Для Харлана життя від початку свого було грою. “Він любив удавати, ніби знає те, чого інші не знають...” [2, 423]. Ріс сиротою, у злиднях, мріяв удосталь поїсти. Єдине, що має для нього сенс – це рух. “А вночі задумаєшся – і душа зайдеться, як руки з морозу: лихий випадок, камінь з даху упаде, чи бурулька взимку, або підковзнешся – і голова твоя покотиться по бруківці, як капелюх по майдану, і все твоє загинуло, пропало на віки вічні і вже ніколи не вернеться. А скільки енергії, нервів коштувала мені кожна сходинка моєї дороги...” [2, 422]. Герой приходиться до розуміння абсурдності світу. Але смерть як така не лякає Петра, бо він сприймає її лише як нездатність до дії, до руху. Майбутнього та минулого не існувало для Харлана: “...він гордо називав себе реалістом, – а відповідно, – ...час, історія існували лише в межах його земного існування” [2, 456]. Петро був людиною раціоналістичною і навіть блокнот з написом “Спалити” та зображенням черепа вів не для того, щоб залишити щось по собі, а виключно для пам'яті, бо занотовував туди свої сни. Чітким, каліграфічним почерком робив скупі, лаконічні, уривчасті записи. Сни його були дуже неспокійні.

Проте Харлан не зміг уникнути певних містичних міркувань: “Продав би душу, оптом, на усі віки, якби досяг на землі усього, чого хочу досягти” [2, 456]. Та, мабуть, тут не йдеться про якісь вищі наміри, а – лише про задоволення досить примітивних прагнень.

Петро все ж був людиною незвичайною і “...жалівся, що в людському стовповиську доводиться зважати на моральну імбецильність не лише окремих особистостей, а й маси” [2, 457]. Герой був упевнений, що доки він вірить у себе, увесь світ у нього вірить.

Головний герой роману постає як варіант еволюції свого друга. Сам по собі Андрій дуже інертний, йому нічого не потрібно. Персонаж “...хоч і сторонився гурту, відверто не протиставляв себе людям. Він плів за течією, розкинувши руки” [2, 456].

Отримав занадто провінційне виховання, але, незважаючи на інститутську освіту, для нього ідеалом самореалізації залишилась службова машина та “косий” підпис. Його прагнення дивним чином співпадають із мріями батьків – простих селян, що живуть успіхами сина, хоч і мають досить вузький світогляд. На думку

П.І. Майдаченка, "...відсутність... конфлікту "батьків і дітей" свідчить про небезпечні симптоми" [10, 18]. Найулюбленишим заняттям Андрія під час роботи на цегельні було лежання біля дороги та леліання власних нігтів. Його гра – гра у піддавки, яку вважає геніальною, бо це "...антигра – перемагає той, хто програє" [2, 458].

Лише одного разу, жартома Шишига вирішив: "...варто мені лише захотіти – і я посяду місце зава, а там і вище, вище, аж до управління чи й міністерства, – керівництво контори про мене доброї думки, уся справа лише в моєму небажанні. Але я задоволений, я щасливий, я нікуди не рвуся..." [2, 445].

Але хотів чи ні, довелося зазнати суттєвих змін, бо разом із текою з паперами для директора Андрій взяв собі у вмираючого друга силу, яка прискорила його знелюднення. Роздвоєння особистості героя відбувається одразу. Спочатку він бачить себе збоку, стежить за собою, виникає думка, що "смерті не існує, ми міняємо оболонки тіл, як одяг" [2, 450]. Згодом Андрій відчуває, що він – лялька, "...яку за невидимі нитки сіпає чиясь таємнича рука, але зусиллям волі відкинув цю неприємну, мультку думку" [2, 451].

Відтепер Шишига постійно помічає зміни у власній поведінці. Він завжди поспішає, дивиться дуже часто на годинник. Голос стає твердим, командним, як у Петра. Сни Андрій бачить легкі, спокійні, комфортні. Відчуває бажання вислужитись перед директором: шукає причини встати, зустрічає біля машини, навіть певною мірою починає любити Георгія Васильовича.

Шишига чітко усвідомив, що справедливість – річ умовна. Він знаходить у собі здатність до кар'єрного зростання. Розуміє, що його життя "...поволі зросталося з життям Харлана..." [2, 456].

Перед тим, як зателефонувати Олені, Андрій зважує, наскільки важливим було для Харлана знайомство з нею. Свої стосунки з цією жінкою розглядає як помсту Прагнімакові. До зустрічі він готується, як справжній актор. Досить дивним видається факт невпізнання Оленою підміни Харлана Шишигою. Це може свідчити про неймовірне перевтілення героя.

Поступово життєвим кредо героя стає вислів: "Кожен існує осібно" [2, 459]. Це вже свідчить на перевагу вовчого над людським. А ідеї щодо реформування контори заради збільшення ефективності праці співробітників: посадити спинами один до одного – просто антигуманні. Слово "людина" стає для Андрія чужим і неприємним.

Настає справжнє відчуження персонажа, яке, як філософсько-соціологічна категорія, виражає "об'єктивне перетворення діяльності людини і результатів цієї діяльності в самостійну силу, що панує над самою людиною і є ворожою їй, а також пов'язане з цим перетворення людини з активного суб'єкта в об'єкт суспільного прогресу" [9, 24].

Проте наскільки неприродним не здавалось би відчуження людини деякі науковці стверджують, що алієнація "органічно невіддільна від людини, – а отже, – справа лише в окремих факторах, які спричиняються до її загострення і які можна виправити, не торкаючись соціальної основи суспільства" [9, 31].

Під час відвідування театра, у Шишиги сформувалося остаточне ставлення до життя: "Мистецтво – це оголений нерв, а не дешеві сентименти. <...> Сентиментальність – од неповноцінності. Життя – хаос, колотнеча світла й п'їтьми, а тут оксамитові крісельця, затишненька зала, картонні кущики, мальовані краєвидики, приємна музичка, приємні балеринки – ненавиджу!" [2, 459].

Відбувається остаточне загострення самотності героя. Мораль для нього вже не етична категорія, а "<...> тільки шумовиння, піна на реальному житті..." [2, 460]. Звірину сутність вважає нормальною. А власну вовкодухість визначає як "<...> щось, зовнішнє, це те, що впало на нього, як грім з ясного неба, по смерті Харлана" [2, 461].

З часом духовні, внутрішні зміни починають впливати на поведінку Андрія: починає гостро відчувати запахи, як пахне людиною; природа стає йому байдужою, трав'янистою; його лякаються собаки; їсть тушонку та знаходить цілу купу банок від Харлана.

"Парадом поразок і розвінчувань" називає вечір у Прагнімаків П. Майдаченко. Шишигу ставлять на місце, це абсолютний програш у грі під назвою життя. При чому переродження зазнає навіть директор контори, який знаходить влучний момент, щоб повідомити Андрію новину про повернення на стару посаду та виселення з квартири Харлана.

Л. Яшина вважає: "Уособленням зла в романі В. Дрозда "Вовкулака" (1983) є центральний його персонаж Андрій Шишига, який постає як тип істоти духовно спустошеної, як "морального егоїста", як тип людини, яка фокусує всі цілі на самому собі, не бачить ніякої користі ні в чому, окрім того, що їй вигідно" [11, 50]. І частково дослідниця має рацію, але не можна із впевненістю стверджувати, що Андрій – рафіноване зло. А зважаючи на запис В. Дрозда у щоденнику: "До "Шишиги". Держава не здатна наповнити чимось позитивним людську душу. Багато державних ритуалів – мертва формальність. Утворюється поржнеча у душах, вакуум. А ще – відсутність можливостей для зовнішнього самовияву, ініціативи. Звідси – нарцисизм як спроба самовияву особистості..." [1, 134], героя можна вважати жертвою суспільного здичавіння.

Цікавим є образ Прагнімака – суто практичної людини з дуже важкою долею. Сам В. Дрозд зазначає: "Усе життя своє відчував я потяг до людей типу мого Прагнімака із "Вовкулаки"" [1, 97]. Ця сильна, вольова, чесна, розумна людина із загостреним почуттям справедливості безперечно заслуговує на повагу.

Совістю твору можна вважати Великого Механіка, позиція якого близька до авторської. Недарма саме цей персонаж намагається застерегти друга розповідаючи про мікроб, хворобу та епідемію, про людину та обивателя, а також притчу про попа-актора.

Надзвичайно важливим у творі є вплив фольклорної традиції, язичницької міфології. Промовистим є вибір імені головного героя, адже Шишига за слов'янською міфологією – злий дух.

Вовкулака – людина, яка має здатність перевертлюватись у вовка або стає ним за тяжкі провини чи від чарів злого відьмака. Вовкулаки втікають до лісу й там живуть, як звірі.

У В. Дрозда образ дещо переосмислений. Так, певною етапною стадією у знелюдненні героя виявляється любов до м'яса, хоча справжні перевертні їдять лише хліб. Проте подібні невідповідності скоріше за все зумовлені тим, що метою автора було показати внутрішнє перетворення людини.

Отже, у різних вимірах постає місто в романах Володимира Дрозда. Саме місто несе величезний потенціал для росту духовного рівня та соціального статусу персонажів. Проте не завжди воно позитивно впливає, найчастіше місто стає прірвою, що поглинає особистість, полонить та позбавляє сили волі, таланту.

Література

1. Дрозд В. Г. Бог, люди і я: Щоденники різних років із коментарями / В. Г. Дрозд // Київ. – 2003. – № 1–6.
2. Дрозд В. Г. Вовкулака // Вибрані твори : у 2 т. / В. Г. Дрозд. – К. : Український письменник, 1989. – Т. 1 : Оповідання, романи. – 1989. – С. 311–461.
3. Дрозд В. Г. Ми зустрічались на сонці, очима... / В. Г. Дрозд // Кур'єр Кривбасу. – 1999. – № 111. – С. 73–115.
4. Дрозд В. Г. Музей живого письменника (повість-шоу) ; передм. В. Лисенко / В. Г. Дрозд // Слово і Час. – 1993. – № 1, 3.
5. Дрозд В. Г. Спектакль // Вибрані твори : у 2 т. / В. Г. Дрозд. – К., 1989. – Т. 2 : Повісті, романи. – 1989. – С. 177–310.
6. Дрозд В. Убивство за сто тисяч американських доларів / В. Дрозд. – К. : Український письменник, 2003. – 255 с.
7. Дянков К. Вічні кола Володимира Дрозда / Кристан Дянков // Літературна Україна. – 1988. – 24 серпня. – С. 6.
8. Жулинський М. Жорстока мудрість життя живого, або Євангеліє від Володимира / М. Жулинський // Літературна Україна. – 1999. – 26 серпня. – С. 3.
9. Зборовська Н. В. Код української літератури : проект психоісторії новітньої української літератури : монографія / Н. В. Зборовська. – К. : Академвидав, 2006. – 504 с.
10. Майдаченко П. І. Поетика умовності у В. Дрозда / П. І. Майдаченко // Радянське літературознавство. – 1987. – № 2. – С. 15–23.
11. Яшина Л. Проза Володимира Дрозда : міфопоетичний дискурс : монографія / Любов Яшина. – Дніпропетровськ : Баланс-клуб, 2003. – 176 с.

Анотація

У статті проаналізовано образ міста у романах В. Дрозда. Визначено основні особливості образу міста у романах “Спектакль”, “Убивство за сто тисяч американських доларів” та “Вовкулака”.

Ключові слова: роман, інтерпретація, образ, місто.

Аннотация

В статье проанализировано образ города в романах В. Дрозда. Определены основные особенности образа города в романах “Спектакль”, “Убивство за сто тисяч американських доларів” и “Вовкулака”.

Ключевые слова: роман, интерпретация, образ, город.

Summary

Image of the city in novels by V. Drozd is analysed in article. The main particularities of the image of the city is in novel "Show", "Ubiystvo for one hundred thousand american dolars" and "Vovkulaka" is determined.

Keywords: novel, interpretation, image, city.

УДК 371.035.3.

Соколовская Г.Н.,
кандидат исторических наук,
Одесская государственная академия строительства и архитектуры

ОБРАЗ ОДЕССЫ В ТВОРЧЕСТВЕ К. ПАУСТОВСКОГО

Цель статьи проследить процесс формирования образа Одессы в творчестве К.Г. Паустовского на протяжении его жизни, показать особенности восприятия города в разные периоды его развития. **Источниками исследования** послужили романы и повести писателя, а также его письма.

О творчестве Паустовского накоплена широкая библиография, однако изучением его "городских текстов" занимались немногие авторы. Что касается проблемы отражения Одессы в наследии писателя, то большинство работ по этой тематике носит публицистический характер [2, 3]. Исключением является исследование Н.А. Брыгина, в котором проведено тщательное сопоставление реальной биографии К. Паустовского с отображением ее в автобиографических книгах [1].

Новизна данной публикации заключается в том, чтобы выяснить, как менялся художественный образ Одессы в различных исторических, политических условиях, даже в разные времена года. Не претендуя на полноту исследования, автор статьи стремился показать разноликий образ Одессы, созданный К. Паустовским в его литературном и эпистолярном наследии.

Сразу отметим, что К. Паустовский относится к тем писателям, для которых географический фактор, обстановка, в которой протекает действие романа или повести, являются очень важными, иногда определяющими. Писатель С. Гехт однажды точно подметил, что все рассказы молодого Паустовского – "сплошная история с географией" [8, 523].

Размышляя о секретах писательского труда, Паустовский подчеркивал, что сюжет и литературные персонажи получаются плоскими и неинтересными, если изображаются вне конкретного места действия, без внимания к деталям обстановки, в которой разворачивается действие. Он стремился, чтобы произведение воздействовало на все органы чувств читателя. Этому секрету он учился у своих друзей, коллег в Одессе, когда шел процесс становления его писательского таланта. В частности, он восхищался очерками С. Гефта, которые, по словам И. Бабея, "пахли морем, акацией, бахчами". Читатели очерков "осязали на своем лице дыхание морских ветров", "чувствовали вкус зеленоватой едкой